

UN VIATGE AMB EL POETA: ESCANDINÀVIA

Joan Triadú

n diverses lectures, al pas dels anys, de la poesia de Rodríguez-Bernabeu havia remarcat el fet que escribia sobre el viatge i entorn d'un viatge, com si fos un parèntesi en el seguit del viatge interior i en la distància el pogués objectivitzar i fer-ne teoria del retrobament. Allò que vaig anomenar un dia (juny de 1990) en un treball, l'univers al·legòric de Rodríguez Bernabeu es trobà contrastat, qui sap per quin atzar, amb una imatge ben concreta que acompanyava el text imprès i que, pel que jo hi deia, va resultar que l'il·lustrava: una foto del poeta a Frankfurt el 1987, d'esquena a l'ample riu, a contrallum, sota l'agulla gòtica de la catedral a l'altra riba. Em va semblar un feliç encert i ara ho veig com una premonició, en assajar, al cap d'una bona pila d'anys, un comentari breu en forma de recorregut pels poemes del llibre *Escandinàvia*, de títol viatger.

No sé si hi ha hagut poetes que no es delissin pel viatge, l'acte que els pot reconciliar amb el somni i fer-los de pont, -el "pont de la mar blava" per a l'imaginari col·lectiu-, amb el seu món interior. De vegades un viatge ha estat decisiu per a l'eclosió d'un fet rellevant, per a la poesia i fins i tot per a la història de la cultura. Així ho entengué Riba en fer present que a Goethe la idea d'escriure *Nausica* li vingué del seu viatge a Sicília, la seva "extrema aventura de viatger"; el nostre poeta, sempre ho he recordat, volgué fer-ho constar a l'inici del seu estudi de doctorat per l'edició crítica de la *Nausica* de Maragall. No cal insistir, em penso, després dels estudis que se n'han fet, sobre el que significà per al mateix Riba el seu viatge a Grècia, a l'arrel del seu humanisme fulgurant i de tan llarga i fecunda

projecció real, en la distància, per a la seva expressió més forta i declarada del que ell anomenava voluntat lírica. Sóc dels qui creuen que per aquesta força justament es pot afirmar que la poesia catalana no seria el que és si no l'hagués travessat pel mig l'obra de Carles Riba, tot i la seva vida massa breu i prou pertorbada per la persecució, aquella acció "que els déus han filat—segons l'*Odissea*, ei!—perquè hi hagi cançons per als homes a néixer".

La poesia, doncs, té més relació que no sembla amb la vida. I amb el lector. Així, Isabel-Clara Simó declara, al pròleg del llibre de Rodríguez-Bernabeu *Alacant* (1998), que ha viatjat "molt agafada" a les paraules del poeta i que sempre l'ha meravellat la seua capacitat de plantar-se davant d'un paisatge, d'una ciutat, d'un grup vibrant de gent, i fer-ne un poema". Meravellar-se, una bona qualitat per al lector de poesia, porta l'escriptora, de la mà de la poesia de Rodríguez-Bernabeu, a confessar el següent: "He descobert que les coses que mirem no existeixen si no les mira un poeta que les dote de significació". La mirada del poeta ens porta, de vegades lluny, però, en efecte la significació que ens hi acompanya equival al seu record, més distés i obert en la llunyania que en la punyent realitat de prop, molt dura. A *Alacant* el poeta viatger introdueix entre els poemes com qui ho fa entre línies, unes notes de viatge, "Dos poemes de lluny", d'una estada d'hivern a Nova York pel gener de 1997 i l'evocació d'un passeig nocturn pel Hudson, amb el fill del poeta per company de viatge. Aquí la significació la donen aquests versos, sobre el fet d'haver arribat "amb l'orgull acomplert de ser el que volíem, / i estimar la bellesa i la bondat tenaç". Com tot bon poeta, Rodríguez-Bernabeu deixa anar els mots amb recança perquè sap que diuen més que allò que ell mateix vol dir. I per això el viatge és essencial, perquè revela de lluny allò que no mes veu de prop.

Al llibre *Domini del sol* (1990) les notes de viatge, aquesta vegada a Egipte, van seguides de tres poemes de "Regrés", és a dir, d'altres experiències, amb una transfiguració de retorn a la llum. Era un estiu de fa catorze anys, desgranat en breus indicacions de lloc que vibren amb la tensió lírica prop "un món indesxifrable", posat "a la porta muda del temps", davant "un atònit missatge". Hi ha viatge interior aquí, com un precedent de les profunditats que s'exploren a la teoria en expansió que és el llarg poema *Dring* (2000), premi de poesia "Vicent Andrés Estellés 1999, de Burjassot. Viatja a fons el poeta, de vegades en pura imatge absorbent que capta en àmplia visió tan lúcida com onírica, l'entorn humà i el metafísic del poeta viatger, ara sense referències concretes; però amb preguntes: "Que no té fons aquesta mar quieta?", o bé "No plores ara com s'immola el paisatge?". Certament, el viatge interior té un punt de càntic que sobrevola

el món en mode de “trobar clus” i quan el poeta publicà *Teoria de somni* (1988), Lluís Alpera, des del seu mestratge, en una autoritzada i fraterna introducció (aquest estudi és una fita indispensable per la lectura “significativa” de l’obra de Rodríguez-Bernabeu) indicava que hi podia haver per part del poeta la recerca d’una poesia més comunicativa. La voluntat lírica consistiria, doncs, en el regnat del poeta “sobre els dominis d’un univers essencial i tanmateix accessible on espera el lector una singular i secreta realitat poètica”. He reproduït amb aquestes paraules el que vaig escriure fa més de deu anys, quan va aparèixer *Domini del sol* i en fer una breu revisió, de passada, molt general dels set llibres publicats fins a aleshores pel poeta d’Alacant i del seu “univers al·legòric”; sense oblidar que ben abans (1978) havia saludat, amb el títol de “Joventut valenciana del sud”, l’aparició de l’antologia *Migjorn*, un veritable manifest, en el qual el poeta parlava de la “frustració nacional” i de com eren pocs els poetes fidels a la llengua de la terra.

Escandinàvia, llibre publicat en primera edició el novembre de 1996, es compon

de vint-i-quatre poemes i un epíleg, i es divideix en tres parts, les quals es corresponen amb els tres països escandinaus “viatjats” pel poeta i per aquest ordre, en el sentit de les agulles del rellotge: Dinamarca, Suècia i Noruega. El poeta facilita el recorregut al lector aportant-li a cada pas senyals inequívocs d’identitat i punts de referència històrics i culturals. El seu viatge és ara joiós, despert i lliure, com Espriu volia, ironitzant una mica per sota el nas, la gent del nord. Ja en un primer poema del primer apartat (“A la recerca de la petita sirena”), el poeta saluda l’estiu, que és quan “s’amaga l’enyorança”, quan el temps és en present “amb totes les paraules / que evidencien festes”. El recorregut encomana la joia del viatger, la seva immanent representació de la felicitat i no li cal el somni. Però no és innocent ni lleuger. La gravetat del poeta, que també anhela una pàtria fruïda, s’atura en les “Cinc imatges del port”, bells epigrames de poeta del mar que ens recorden López Picó, Salvat-Papasseit i T. Garcés. A Suècia, Rodríguez-Bernabeu recorda Sant Jordi (“Sant Jordi mata l’aranya danesa”) i per als suecs la terra fou seva. El poeta, nord enllà, no oblida i escriu: “Qui sap si els catalans un dia...?”. Qui sap. Mentrestant, de la mà del poeta pugem cap a Uppsala, amb l’evocació d’Olof Rubdeck i amb el poema ple d’admiracions “Avinguda de llibres a Uppsala”. El poeta escodrinya amb fruïció el que hi ha de nostre en aquell entorn cultural “que és estrany però nostre”. Entremig hi ha aquest “Proverbi blanc sobre la badia d’Estocolm”:
“Totes les invasions / i tots els mestissatges / són llavor de dolor. // Defensareu com una illa / el vostre territori”. L’avis als

navegants és d'algú que "amb sobrepuig de dolor" sap de què parla. La tercera part, "Oslo", tanca el periple d'un món "desxifrabable" i nítid. És l'inici del retorn, cap al solstíci i dos poemes sobre Munch en són el presagi, mentre les oques salvatges sobrevolen les escultures de Vigeland i Odin sotja. El poeta constata que del seu viatge "alguna cosa se'n va anar" amb els dies curts. Ja de tornada, el poeta observa el vol de dos ratspenats (un signe, un auguri?) que anuncien la nit i constata que l'estiu havia estat "obert al lluminós miratge del futur". El poeta anà a trobar-se més que mai ell mateix, a l'Escandinàvia que portem, secreta, al cap i al cor.